

УДК 338.434

Бричко А. М.,

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки,
Сумський національний аграрний університет*

ВИРОБНИЦТВО ТА ЗБУТ М'ЯСА (ЯЛОВИЧИНИ, СВИНИНИ, М'ЯСА ПТИЦІ) НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА СВІТОВОМУ РИНКАХ

*A.M. Brychko, PhD, Senior Lecture of Economic Chair of Sumy National
Agrarian University*

PRODUCTION AND MARKETING OF MEAT (BEEF, PORK, POULTRY) ON DOMESTIC AND GLOBAL MARKETS

Анотація. У статті викладено результати дослідження стану і основних тенденцій виробництва, збуту м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці) на вітчизняному та світовому ринках. Вказано на основні проблеми, що супроводжують вітчизняну м'ясну галузь сьогодні. Розглянуто світове виробництво м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці). Виявлено зміни у пропорціях виробництва, залишки готової м'ясної продукції на підприємствах, індекси прибутковості виробництва м'яса, імпорту та експорту м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці) на вітчизняному ринку. Розглянуто причини їх збільшення імпорту та зниження експорту м'яса на ринку. Охарактеризовано індекси умовної прибутковості виробництва м'яса в цьому році. Визначено основні фактори, які будуть впливати на баланс попиту та пропозиції м'яса у наступному році.

Summary. The article presents the results of investigation of major trends and production and sales of meat (beef, pork, poultry meat) in the domestic and global markets. Specified on the main problems that accompany the domestic meat industry today. Considered the world production of meat (beef, pork, poultry meat). Discovered the changes in the proportions of production, the remains of ready meat products at enterprises, indices of profitability of meat production, import and export

of meat (beef, pork, poultry meat) in the domestic market. Considered causes of increased imports and reduced exports of meat in the market. Characterized indices a conditional of profitability of meat production this year. Determined the main factors that will affect the balance of supply and demand of meat next year.

Ключові слова: яловичина, свинина, м'ясо птиці, м'ясне виробництво, індекси прибутковості виробництва м'яса, збут, експорт, імпорт, попит та пропозиція м'яса.

Key words: beef, pork, poultry meat, meat production, profitability indices of meat production, sales, export, import, supply and demand of meat.

Постановка проблеми. Виробництво та збут м'яса становить одну з найважливіших галузей сучасного вітчизняного та світового агробізнесу. Разом з цим, велика частка витрат споживачів на їжу спрямовується на купівлю м'яса та продуктів з нього. Останнім часом окрім позитивної оцінки м'ясного виробництва, є і певні критичні моменти. Вони пов'язані з забрудненням навколишнього середовища, з безпечністю їжі, що збільшується разом з розширенням м'ясного виробництва. М'ясне виробництво також зіштовхується з проблемами високих альтернативних витрат, оскільки свині, птиця та ВРХ з систем інтенсивного виробництва складають все більшу конкуренцію людям у споживанні зернових та олійних. Тому сьогодні розкриття основних тенденцій виробництва та збуту м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці) на вітчизняному та світовому ринках є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема представлена широким спектром досліджень, що розглядається в працях багатьох вчених-економістів, а саме О.П. Афанасьєвої, К.М. Власової, М.П. Денисенко, О.М. Первухіної, Н.Л. Савицької, Ю.І. Сальмана, А.М. Стельмащука та ін. Вчені розробили дієві методи та підходи до оцінювання виробництва та шляхів збуту м'ясної продукції і разом з тим заклали наукову базу для подальших досліджень такого профілю. Висвітлення основних тенденцій виробництва та

збуту м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці) на вітчизняному та світовому ринках досліджено недостатньо та цілісно.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення основних тенденцій виробництва та збуту м'яса (яловичини, свинини, м'ясо птиці) на вітчизняному та світовому ринках. Методами дослідження при написанні статті були наступні: монографічний, абстрактно-логічний, економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняну м'ясну галузь супроводжують наступні проблеми: розвиток власного м'ясного виробництва, яке не в змозі задовольнити потреби вітчизняного ринку, що призводить до напливу низькоякісного та дешевого імпортного м'яса; розширення ринків збуту продукції, яка виробляється, у тому числі вихід на висококонкурентні європейські ринки.

На споживання такого дорогого продукту, як м'ясо суттєво впливає загальноекономічна ситуація в країні та рівень доходів населення. За останній рік змінилася структура споживання продуктів, адже збільшилися ціни на комунальні послуги, і це досить суттєво зменшило ресурси, які люди можуть витратити на продукти харчування [1].

У 2016 р. прогнозувався застій світового виробництва м'яса – воно зросло лише на мізерні 0,2 % до 319,8 млн. т. Не дивлячись на те, що у Сполучених Штатах, ЄС, Бразилії, Індії, Мексиці, Канаді та Росії очікувалось зростання виробництва, його скорочення в Китаї та в Австралії визначило загальну тенденцію до зниження. За винятком двох останніх країн, сукупне виробництво м'яса решти світу виросло на 1,4 %. Обсяг світової торгівлі м'ясом в 2016 р. збільшився на 4,4 % до 31,1 млн. т. - це дозволило відновити лінію тренду, після його падіння в 2015 р. Торгівля свининою збільшилась на 10,8 %, м'ясом птиці – на 4,4 %, а м'ясом великої рогатої худоби – на 0,3 % [2].

Збільшення імпорту м'яса відбулось, зокрема, в Китаї, а також в Японії, Південній Африці, Чилі, Республіці Корея, Мексиці, ЄС, Іраку, Філіппінах, В'єтнамі, Об'єднаних Арабських Еміратах і Росії. Зростання ж внутрішнього

виробництва призвело до скорочення імпорту м'яса Сполученими Штатами і Канадою. Зростання світового експорту м'яса очолили Бразилія і ЄС, за якими слідували Сполучені Штати і Канада, а також – Білорусь, Таїланд, Російська Федерація, Парагвай, Мексика і Україна. Тим часом, експорт з Австралії, Китаю, Туреччини, Південної Африки, Нової Зеландії, Аргентини та Індії скоротився. Індекс цін ФАО на м'ясо показав стійке зростання в період з квітня по вересень, піднявшись на 12,1%. За період з січня по вересень, Індекс додав ще 12,6 %, за підтримки сплеску цін на свинину і м'ясо птиці, які разом зросли на 18,7 %. Більш помірне збільшення, на 4,3 % спостерігалось на яловичину [3].

Світові тенденції, що стосуються ринку м'яса та м'ясопродуктів здійснюють вагомий вплив на стан вітчизняного виробництва, а також зумовлюють перспективи розширення експортної діяльності українських виробників. У зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення сучасного стану ринку м'яса та його подальший розвиток.

За січень-квітень 2016 р. виробництво м'яса зросло на 3,2 %, причому основний приріст дало м'ясо птиці – у цій галузі спостерігалось зростання виробництва на 8,9 %. На 1,1 % зросло виробництво яловичини, тоді як свинини та жиру і субпродуктів – впало на 2,6 % та 1,8 % відповідно (рис. 1).

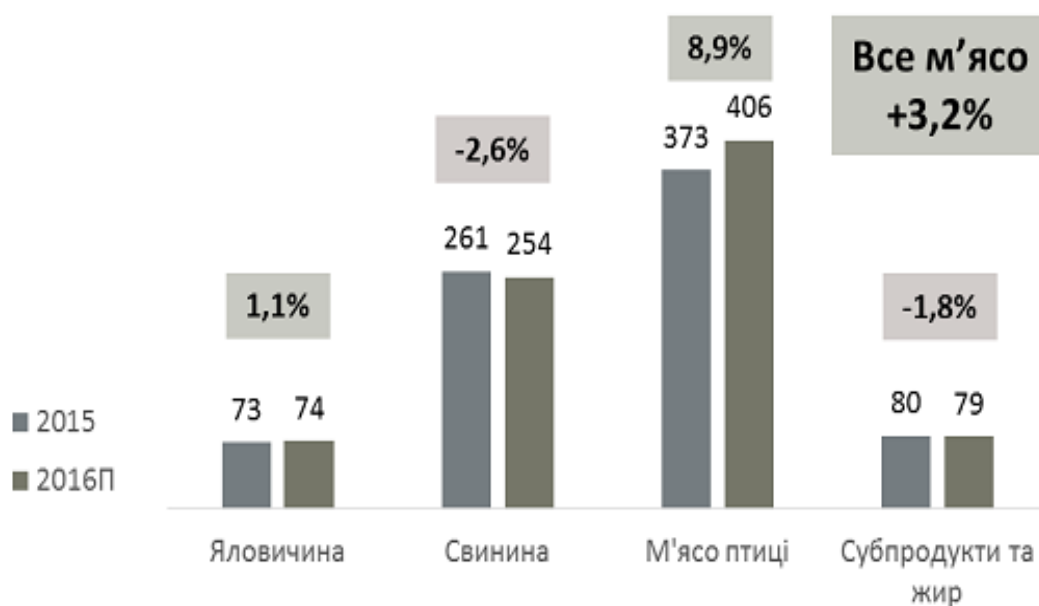

Рис. 1. Фактичне виробництво м'яса за січень-квітень 2016 р. (тис. т.)

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Спостерігається зростання виробництва м'яса птиці – на 3 % порівняно із минулим роком, до 855 тис. т. В даному випадку, збільшення обсягів виробництва цілком підтримується зростанням експорту (рис. 2).

Виробництво за перші 9 місяців (тис. тон)

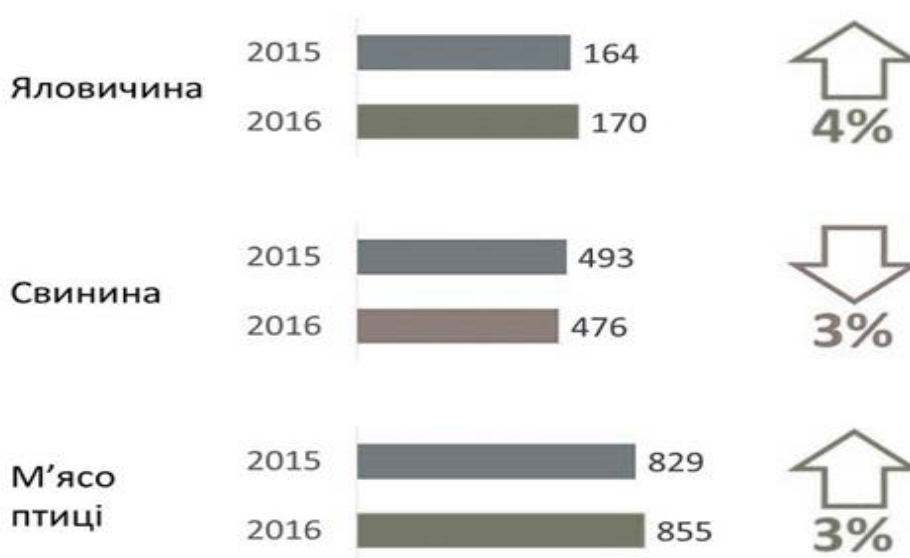

Рис. 2. Виробництво м'ясної продукції 2015-2016 р.р.

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Зрозумілим є спад виробництва свинини – на 3 %, до 476 тис. т, бо виробництво реагує на зменшення продажів, компенсуючи надлишковий баланс.

В умовах, коли попит перевищує пропозицію, виробництво починає працювати на збільшення запасів. Залишки яловичини та свинини у січні-квітні зросли у порівнянні з відповідним періодом 2015 р. в середньому на 12% та 61 % відповідно. Що ж до м'яса птиці, то воно показало рекордне зростання залишків – майже на 300 % (рис. 3).

Рис. 3. Залишки готової м'ясної продукції на підприємствах (тис. т)

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Перевищення пропозиції над попитом тисне на ціни, але індекси прибутковості виробництва м'яса продовжують повзти донизу, і підприємці змушені стикатися з вибором: зменшувати виробництво, або зменшувати ціни (рис. 4).

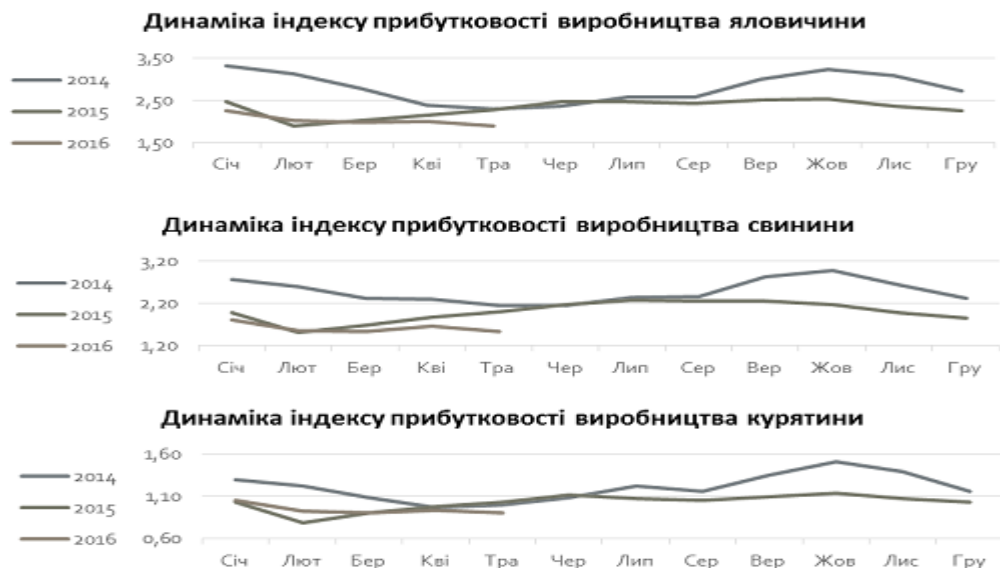

Рис. 4. Індекси прибутковості виробництва м'яса 2014-2016 р.р.

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Згідно прогнозу, споживання м'яса у 2016 р. зросте на 2,5 %, проте цього зростання буде недостатньо, щоб розвантажити ринок.

Статистика за 9 місяців 2016 р. показує відставання експорту яловичини порівняно з минулим роком на 29 %. Проте слід відмітити, що це відставання скорочується – ще кілька місяців тому експорт у 2016 р. був вдвічі менший за обсяги відповідного періоду в 2015 р. Для балансу попиту та пропозиції таке скорочення дуже позитивне, оскільки баланс наразі є надлишковим через втрату російського ринку збуту [4].

Щодо свинини, то її експорту практично немає. Спостерігається падіння у 20 разів порівняно із 2015 р. Вироблені обсяги залишаються всередині українського ринку та тиснуть на ціни. Головні причини такої ситуації з експортом: втрата російського ринку, АЧС (африканська чума свиней), що ускладнює вихід української свинини на інші ринки (рис. 5).

Експорт за перші 9 місяців (тис. тон)

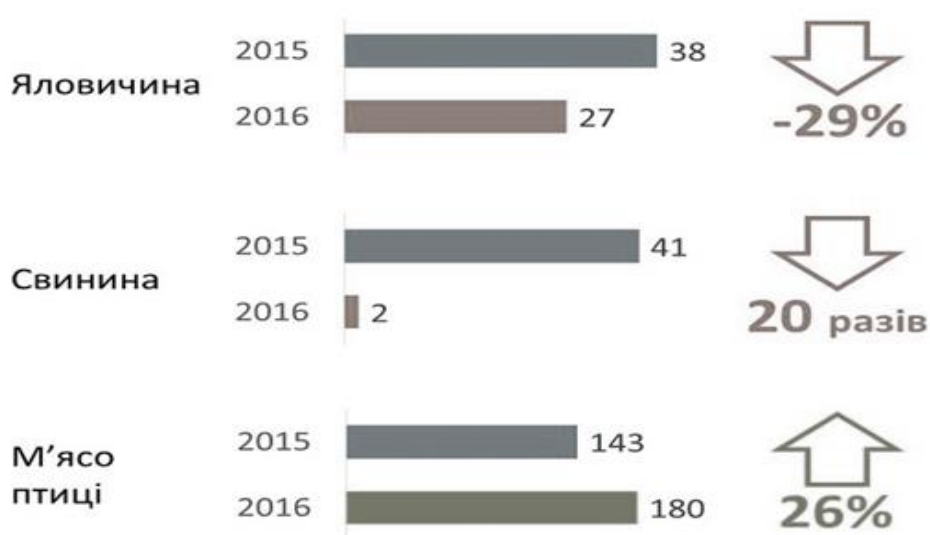

Рис. 5. Експорт м'ясної продукції 2015-2016 р.р.

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

По м'ясу птиці, навпаки, констатуються рекордні теми експорту. За дев'ять місяців цього року вивезено 180 тис. т птиці за 2016 р., що на 26 % вище за минулорічні показники. Основні покупці – Ірак, Єгипет та Нідерланди.

В умовах падіння експорту варто було б очікувати і скорочення виробництва, проте на ринку яловичини цього не відбувається. Натомість, у 2016 р. ми бачимо невелике зростання – на 4 %, до 170 тис. т проти 164 тис. т

за відповідний період 2015 р. Це непорозуміння пояснюється тим, що ринку яловичини в Україні як такого майже не існує, він є похідним від молочного ринку, де низькі ціни цього року обумовлювали зменшення зацікавленості у збереженні поголів'я.

Обсяги імпорту яловичини та свинини незначні. Цього року Україна завезла 3,7 тис. т свинини, що на 23 % менше, ніж у 2015 р. (4,8 тис. т). Незважаючи на підйом цін на внутрішньому ринку у серпні-вересні зростання імпорту, подібного до того, що було навесні цього року, не відбулося. Це пов'язано з тим, що ціни на свинину в ЄС зростали починаючи з травня і далеко відірвались від українських.

Імпорт м'яса птиці зріс майже у 1,5 рази: з 40 до 59 тис. т. Це можна вважати дивною ситуацією, адже Україна є великим експортером м'яса птиці. Проте, Україна експортує курятину за ціною більше 1 дол. США за кг, а імпортує значно дешевшу продукцію – близько 40 центів за кг (рис. 6).

Імпорт за перші 9 місяців (тис. тон)

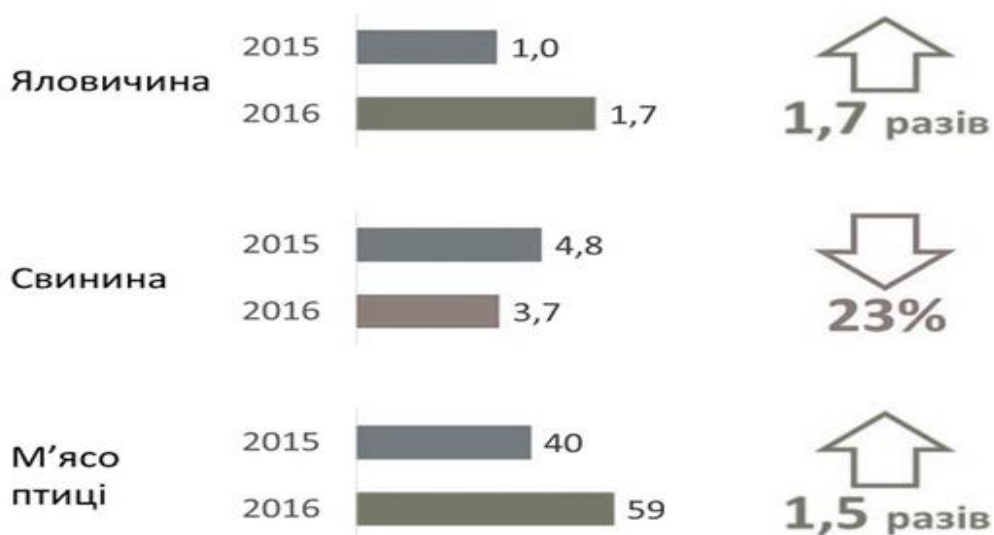

Рис. 6. Імпорт м'ясної продукції 2015-2016 р.р.

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Таким чином, можна підсумувати: ми бачимо зниження експорту м'яса разом зі зростанням виробництва та імпорту. Тобто, на ринку спостерігаються всі складові надлишкового балансу, особливо на ринках яловичини та

свинини. Очевидно, що це відображається на цінах: до кінця року немає підстав очікувати, що вони зростуть.

Індекс умовної прибутковості виробництва м'яса показує відношення ціни готової продукції до ціни головного елементу собівартості, а саме – ціни на концентровані корми (фуражні зернові та шроти) (рис. 7).

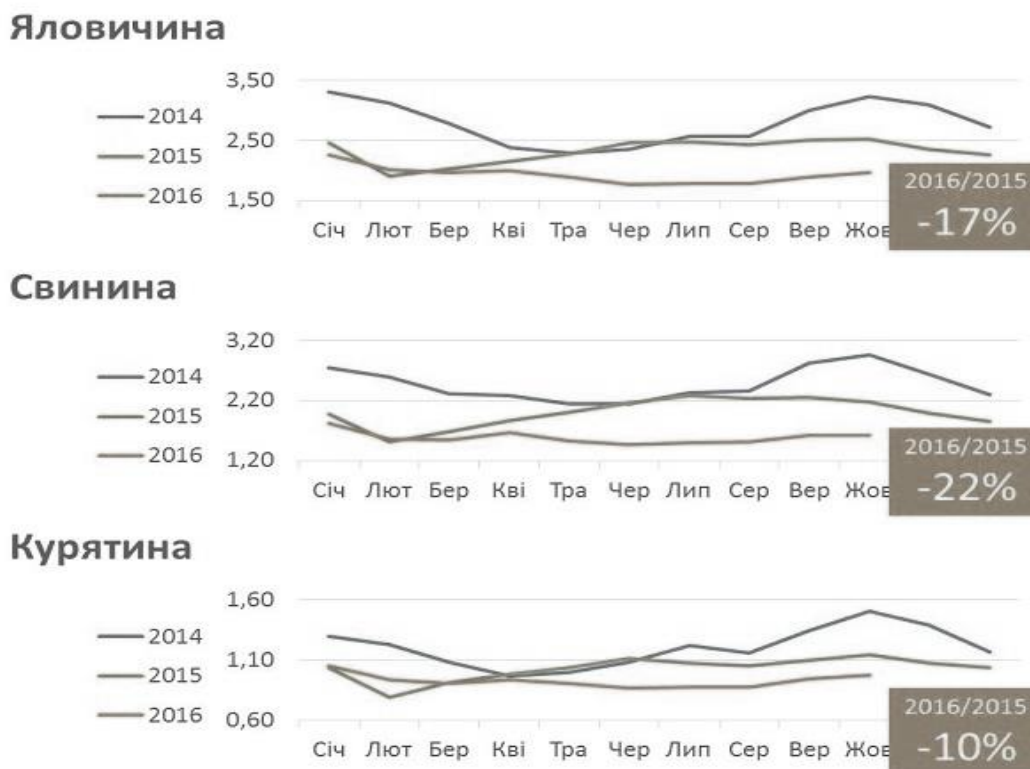

Рис. 7. Індекс умовної прибутковості виробництва м'яса 2014-2016 р.р.

Джерело: розрахунки робочої групи FAO/EBRD на базі даних Держкомстату.

Наразі, по всіх видах м'яса ми спостерігаємо падіння умовної прибутковості виробництва за 10 місяців 2016 р. у порівнянні із відповідним періодом 2015 р. Умовна прибутковість виробництва яловичини знизилась на 17 %, свинини – на 22 %, курятини – на 10 %. Це наочно підтверджує той факт, що м'ясна галузь України проходить складний період, період виживання [5].

Фактори, які будуть впливати на баланс попиту та пропозиції м'яса у наступному році – це зниження поголів'я, що може знайти відображення у нижчих обсягах виробництва м'яса. Можна очікувати невеликого збільшення внутрішнього споживацького попиту. Це, очевидно, позитивні для цін фактори, але багато що буде залежати також від успіхів українських експортерів м'яса. Іншими важливими факторами є режим оподаткування у

тваринництві і заплановане збільшення мінімальної зарплатні, однак, вони ще визначені і їх вплив на ринок незрозумілий. Сюди ж можна віднести також розповсюдження хвороб тварин.

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок про те, що зменшення експорту – головна причина надлишкової пропозиції м'яса; споживання м'яса зростає, але недостатньо щоб розвантажити ринок; запаси збільшуються, що тисне на ціни і веде до зниження маржі виробників; далі - або зниження виробництва, або зниження цін. *Перспективою подальших наукових досліджень* є удосконалення процесів виробництва та відкриття нових шляхів збуту м'яса на вітчизняному та світовому ринках.

Література.

1. Ковальчук Т. Виклики перед м'ясною галуззю / Т. Ковальчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/4544-vyklyky-pered->
2. Великий аналітичний огляд світових ринків продовольства, що виходить двічі на рік FAO Food Outlook [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/GIEWS/english/fo/index.htm>.
3. Офіційний сайт FAO Food Price Index [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Інформаційна система, в рамках проекту «Діалог держави та бізнесу в м'ясному секторі України» - Автоматизований баланс попиту та пропозиції м'яса України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meatbalance.org.ua/>.

References.

1. Kovalchuk T. (2016), “Challenges before the the meat branch”, *Agrarian business today*, [Online], vol. 1-2 (320-321), available at: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/4544-vyklyky-pered-> (Accessed January 2016).

2. Great analytical review of the global food market, which is published twice a year FAO Food Outlook, (2015-2016), available at: <http://www.fao.org/GIEWS/english/fo/index.htm>.

3. Official site FAO Food Price Index, (2015-2016), available at: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>.

4. Official site of the State Statistics Committee, (2014-2016), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

5. Information system under the "Dialogue of the state and business in the meat Sector of Ukraine" - automated balance supply and demand of meat Ukraine, (2015-2016), available at: <http://meatbalance.org.ua/>.